

فرهنگ اصطلاحات زبان لری

تألیف:

بهنام عزیزی

زهرا عزیزی

۱۳۹۱

سرشناسه: عزیزی، بهنام، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ اصطلاحات لری/تالیف بهنام عزیزی.
مشخصات نشر: شیراز: همارا، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری: ۲۰۸ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۱۲۲-۱-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: لری -- اصطلاح‌ها و تعبیرها
موضوع: لری -- واژه‌نامه‌ها -- فارسی
رده بندی کنگره: ۱۳۹۱ ۴/۲۳/۳۲۸۴ PIR
رده بندی دیویی: ۴۹۳/۳
شماره کتابشناسی ایران: ۲۷۷۵۵۶۶

شیراز، فلکه گاز، روبروی دبستان ۱۷ شهریور، ساختمان ملیکا،
طبقه اول، مؤسسه فرهنگی انتشاراتی همارا
www.hamaralib.ir - ۰۹۱۷۷۱۱۱۷۸ - ۲۲۸۷۶۹۳

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۱
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۱۲۲-۱-۴
ناظر چاپ: مریم رهبر طرح جلد: لادن دانایی
صفحه آرای: نشر همارا
چاپ: چاپخانه فخر ایران
قیمت: ۸۵/۰۰۰ ریال

Printed in the Islamic Republic of Iran-Shiraz

© حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

زبان، به عنوان یکی از قوی‌ترین ابزارهای ارتباطی، نقشی اساسی در شکل‌گیری فرهنگ‌ها دارد. زبان هر قوم، قبیله و ملتی جزء لاینفک هویت او به شمار می‌رود. یکی از مهم‌های موثر انتقال ارزش‌های فرهنگی و آداب و رسوم ملت‌ها زبان اوست. بنابراین نگهداری، رشد و توسعه زبان می‌تواند در ماندگار شدن یک قوم تاثیر فراوانی داشته‌باشد. در کشور عزیز ما ایران نیز مانند بسیاری از مناطق دیگر جهان اقوام مختلفی در کنار یکدیگر زندگی می‌کنند و فرهنگ‌های متفاوتی را به وجود آورده‌اند. در غرب ایران از استان‌های همدان و کرمانشاه گرفته تا استان‌های لرستان، چهارمحال و بختیاری و کهگیلویه و بویراحمد و استان‌های خوزستان، فارس و بوشهر در جنوب، و حتی در استان‌های مرکزی مانند اصفهان ملتی بزرگ و سرفراز زندگی می‌کنند که گویش آنها زبان لری است. هر چند در استان‌ها و مناطق مختلف تفاوت‌های اندکی در نوع گویش و شیوه بیان لغات و اصطلاحات وجود دارد، اما ریشه همه‌ی این گویش‌ها یکی است. به قول دکتر پرویز ناتل خانلری "در بختیاری و قسمتی از مغرب استان فارس ایل‌های بختیاری و ممسنی و بویراحمدی به گویش‌هایی سخن می‌گویند که با کردی خویشاوندی دارد، اما با هیچ‌یک از شعبه‌های آن درست یکسان نیست، و میان خود آنها نیز ویژگی‌ها و دگرگونی‌هایی وجود دارد که هنوز با دقت حدود و فواصل آنها مشخص نشده‌است. اما معمول چنین است که همه گویش‌های بختیاری و لری را جزو یک گروه بشمارند."^۱

به هر حال تحولات فناوری، تغییرات شیوه‌های زندگی و استفاده از ابزارهای نوین ارتباطی احتمالا موجب به حاشیه رانده شدن زبان‌های بومی و محلی می‌گردد. کودکان و فرزندان قبیله‌ها و اقوام عشایر دیگر زندگی مشقت‌بار ایلی و روستایی را بر نمی‌تابند و برای دستیابی

۱ - ناتل خانلری، پرویز؛ "تاریخ زبان فارسی، بنیاد فرهنگ ایران"

به زندگی بهتر و بهره‌گیری از پیشرفت‌ها و دانش بشری به دنیای نوین سرشار از ابزارها و فضاهای مجازی و فناوریانه پای می‌گذارند و به ناچار از آداب و رسوم و نوع گویش پدران و مادران خویش فاصله می‌گیرند. این تغییر نباید به فراموشی زبان که محور ارزش‌های ایلی است منجر شود. بنابراین وظیفه تمامی قلم به دستان ایلی است که نگذارند این میراث گرانبها و ارزش‌های فرهنگی محلی به دست فراموشی سپرده شوند. یکی از بهترین روش‌های ماندگاری زبان مستندسازی و مکتوب کردن گویش‌ها و ادبیات شفاهی است.

دوست عزیزم آقای بهنام عزیزی و سرکار خانم زهرا عزیزی که از تحصیل کردگان ایل جلیل جاوید می‌باشند، با انگیزه و علاقه‌مندی خاصی مجموعه‌ای از لغات و اصطلاحات گویش لری را گردآوری و جهت انتشار به بنده سپردند. البته هم ایشان و هم بنده با وسواس ویژه‌ای مدت مدیدی را به پالایش و ویراستاری متن اصلی سپری کردیم. و هر چه جلوتر رفتیم به این نتیجه رسیدیم که اصلاحات و بازسازی کتابی اینچنین تمام شدنی نیست. بنابراین تصمیم گرفتیم با همین شرائط و وضعیت فعلی کتاب را به زیور طبع بیاراییم و چشم امید به یاری خوانندگان و صاحب‌نظران داشته‌باشیم. اکنون ماییم و دیدگانی منتظر به رأی و نقد و نظر خوانندگان گرامی. امید است که معایب آن را بر ما ببخشایید و برای افزایش محاسن آن ایرادات و نقایص آن را به‌شانی ما ارسال کنید.

مسعود بهره‌بر - پاییز ۱۳۹۱

bahrebar@gmail.com

پیشگفتار نویسندگان

حمد و سپاس فراوان خداوند بزرگ را که توفیق داد بتوانیم حاصل سه سال مطالعه و تحقیق در مورد فرهنگ عامه قوم بزرگ و تاریخ‌ساز لر را که در تمامی ادوار تاریخی نقشی بسیار سازنده و تعیین کننده در تمام زمینه‌ها داشته به زیور طبع بیاراییم. این قوم فراز و نشیب‌های بسیاری را در طول تاریخ طولانی این سرزمین پشت سر گذاشته و زبان او نیز دستخوش تحولات فراوانی شده‌است. کتاب حاضر شامل بخشی از کنایات، ضرب‌المثل‌ها و اصطلاحاتی است که در بین عوام و در زندگی روزمره این قوم به وفور کاربرد دارد. این کتاب می‌تواند برای دانشجویان، دانش‌پژوهان و تمامی علاقه‌مندان به فرهنگ و زبان لری کاربرد داشته‌باشد.

تاریخ مکتوب هر قوم برگرفته از آداب و رسوم و فرهنگ شفاهی آن قوم است که در طول زمان سینه به سینه از نسلی به نسل دیگر انتقال یافته‌است. نقاشی‌های دیواره‌ی غارها، سنگ‌های حجاری شده در خرابه‌های به جای مانده، سنگ‌نبشته‌های تمدن‌های کهن تا قبل از رنسانس و فناوری‌های نو بعد از انقلاب صنعتی و فناوری اطلاعات در قرن حاضر همه و همه به نوبه خود در ماندگاری تمدن‌ها و فرهنگ‌ها نقش ایفا کرده‌اند. این‌جانبان با توجه به علاقه ویژه‌ای که به آداب و رسوم و گویش مادری خود داشتیم بر آن شدیم تا با گردآوری و انتشار اصطلاحات زبان لری قدمی کوچک در ماندگاری فرهنگ ایل و تبار خویش برداریم. چرا که عنصر زبان و گویش یکی از اصلی‌ترین عناصر انتقال فرهنگ‌ها و تمدن‌هاست.

بنابراین مکتوب نمودن فرهنگ شفاهی چه به صورت منابع چاپی و چه به صورت منابع دیجیتال گام ارزشمندی در جهت ماندگار کردن ارزش‌های فرهنگی و قومی به حساب می‌آید. اصطلاحات، ضرب‌المثل‌ها و کنایات که بیانگر روایات، داستان‌ها، اتفاقات و غم‌ها و شادی‌های اقوام لر زبان می‌باشد دامنه و گستره بسیار وسیعی دارد. ما با توجه به بضاعتی که داشتیم سعی کردیم از مصطلح‌ترین و شایع‌ترین اصطلاحات شروع نماییم. این مجموعه با همه نقایصی که احتمالا خواهد

داشت، برای شروع کافی به نظر رسید. با امید به اینکه هم ما و هم دیگران این راه را ادامه دهیم و نه تنها فقط در حوزه گویش‌های قومی بلکه در سایر حوزه‌های فرهنگی، تاریخی، اجتماعی و هنری با تحقیق و پژوهش آثار گرانبهایی را خلق نماییم و ماندگاری فرهنگ اصیل و غنی اقوام لرزبان را تضمین نماییم.

در پایان از همه کسانی که در تهیه این مجموعه ما را یاری کردند تشکر و قدردانی می‌نماییم. از این میان نقش درمان در گردآمدن این اثر به اندازه‌ای است که نمی‌توانیم نامش را ببریم. او نه تنها در شکل‌گیری این مجموعه اثرگذار بود بلکه دستان نیرومندش بر شانه‌هایمان قدرت و قوتی مضاعف به ما داد. همچنین بر خود لازم می‌دانیم از مدیریت محترم انتشارات همارا آقای مسعود بهره‌بر که در جهت ثبت ارزش‌های علمی، فرهنگی و هنری ایلات و عشایر ایران به ویژه رویدادها و تحولات عظیم تعلیمات عشایر به مدیریت مدیرانه معلم بزرگ محمد بهمن‌بیگی، کارهای ارزشمندی را آغاز کرده‌است قدردانی نماییم.

جهت استفاده بهتر خوانندگان لازم است توضیح دهیم که در این کتاب اصطلاحات اصلی درشت‌تر و پر رنگ‌تر آمده‌است و در زیر هر اصطلاح معنا و مفهوم آن با چند حرف شرح داده شده‌است که معانی حروف مذکور به شرح ذیل است:

(ف) = فارسی

(ک) = کنایه

(م) = معادل

(ن.م.) = نیز معادل

بهنام عزیزی - زهرا عزیزی

پاییز ۱۳۹۱